

Ruben Willaert
restauratie & archeologie
decoratie

GEEFT HET VERLEDEN EEN TOEKOMST

Stationsstraat 7 – 7B (Gistel, West-Vlaanderen)

Projectcode: 2020A356
Februari 2020

ARCHEOLOGIENOTA
BUREAUONDERZOEK (FASE 0)
DEEL 1: RESULTATEN VAN HET BUREAUONDERZOEK

Colofon

Ruben Willaert bvba
Ten Briele 14 bus 15
8200 Sint-Michiels-Brugge

Auteurs: Aaron Willaert, Bart Bot

Het eventuele nummer van het wettelijk depot of het buitenlandse equivalent hiervan: /

De naam en het erkenningsnummer van de erkende archeoloog:

Ruben Willaert, OE/ERK/Archeoloog/2015/00069

© Ruben Willaert bvba, Sint-Michiels-Brugge, 2020

Niets uit deze uitgave mag vermenigvuldigd en/of openbaar gemaakt worden door middel van druk, fotokopie of welke wijze dan ook zonder voorafgaande schriftelijke toestemming van Ruben Willaert bvba.

Ruben Willaert bvba aanvaardt geen aansprakelijkheid voor eventuele schade voortvloeiend uit de toepassing van de adviezen of het gebruik van de resultaten van dit onderzoek.

INHOUDSTAFEL

1	Resultaten van het bureauonderzoek	7
1.1	Administratieve gegevens	7
1.2	Onderzoeksopdracht	9
1.2.1	Doelstelling	9
1.2.2	Onderzoeksvragen	9
1.2.3	Juridische context	9
1.2.4	Randvoorwaarden	9
1.2.5	Archeologische voorkennis van het terrein	10
1.3	Werkwijze en strategie	11
1.3.1	Methode	11
1.3.2	Fysisch geografische situatie	11
1.3.3	Historische context en bekende archeologie	11
1.3.4	Archeologische indicatoren	11
1.3.5	Verstoringshistoriek	12
1.3.6	Introductie tot het projectgebied	13
1.3.6.1	Ruimtelijke situering	13
1.3.6.2	Geplande werken	14
1.4	Assessmentrapport	16
1.4.1	Fysisch geografische en geologische situatie	16
1.4.1.1	Landschappelijke situering	17
1.4.1.2	Tertiaire lithostratigrafie	20
1.4.1.3	Quartaire lithostratigrafie	21
1.4.1.4	Bodemvormingsprocessen	23
1.4.2	Historische en archeologische voorkennis	24
1.4.2.1	Overzicht van de gekende archeologische waarden	24
1.4.2.2	Historische context en bekende archeologische vindplaatsen	28
1.4.2.3	Archeologische indicatoren en cartografische bronnen	29
1.4.2.4	Huidige gebruik en verstoringen	32
1.5	Synthese	35
2	Bibliografie	36

FIGURENLIJST

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).....	8
Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt). 8	
Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).	13
Figuur 4: Huidige bebouwing binnen de projectgrenzen (©Google Streetview).	14
Figuur 5: Geplande werken weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).....	15
Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).	17
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	18
Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).	18
Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	19
Figuur 10: Hoogteverloop, N-Z (Bron: Geopunt).....	19
Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	20
Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Samengestelde Quartairprofieltypekaart, 1:50 000 (Bron: DOV).	21
Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt). ..	22
Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).	23
Figuur 15: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).	25
Figuur 16: Projectgebied bij benadering weergegeven op de Deventerkaart, ca. 1560 (bron: KBR).	29
Figuur 17: Projectgebied bij benadering weergegeven op de Sanderuskaart, ca. 1640 (Bron: NGI Cartesius).	30
Figuur 18: Projectgebied bij benadering weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).	30
Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).	31
Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van 1911 (Bron: Geopunt).	31

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).....	32
Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).....	33
Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).....	33
Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).....	34
Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).....	34

TABELLENLIJST

Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.....	7
Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.....	16

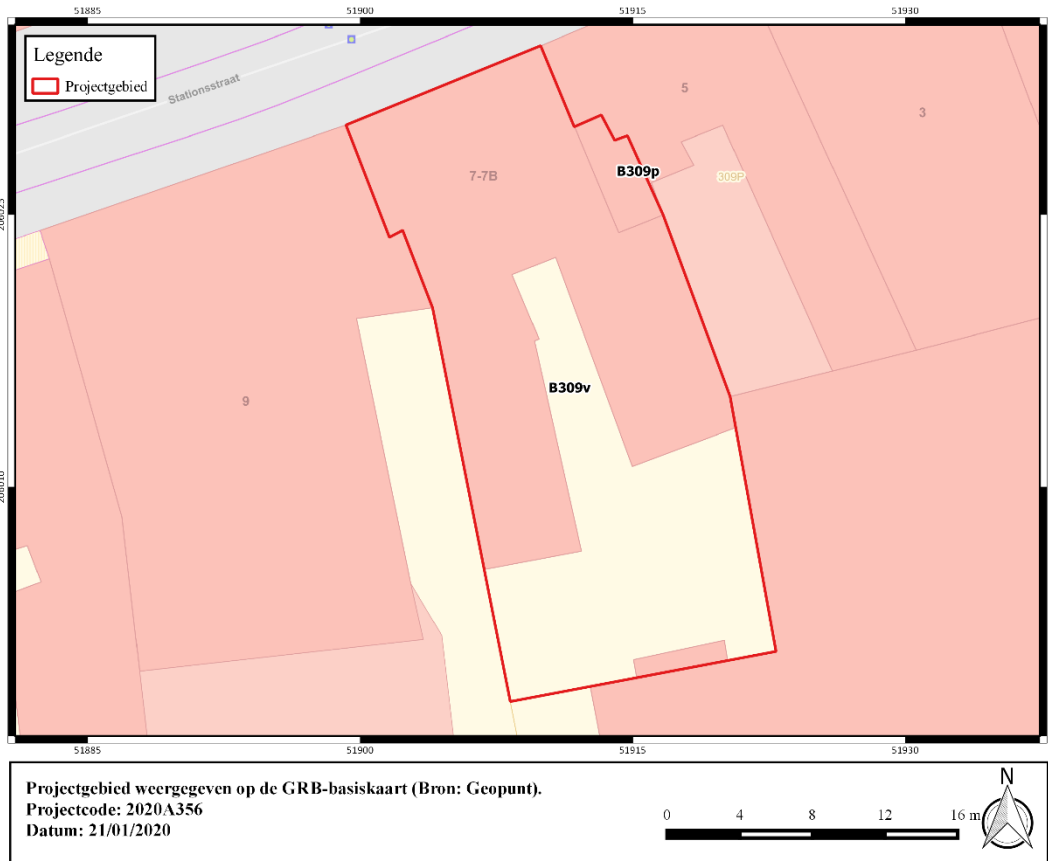
1 Resultaten van het bureauonderzoek

1.1 Administratieve gegevens

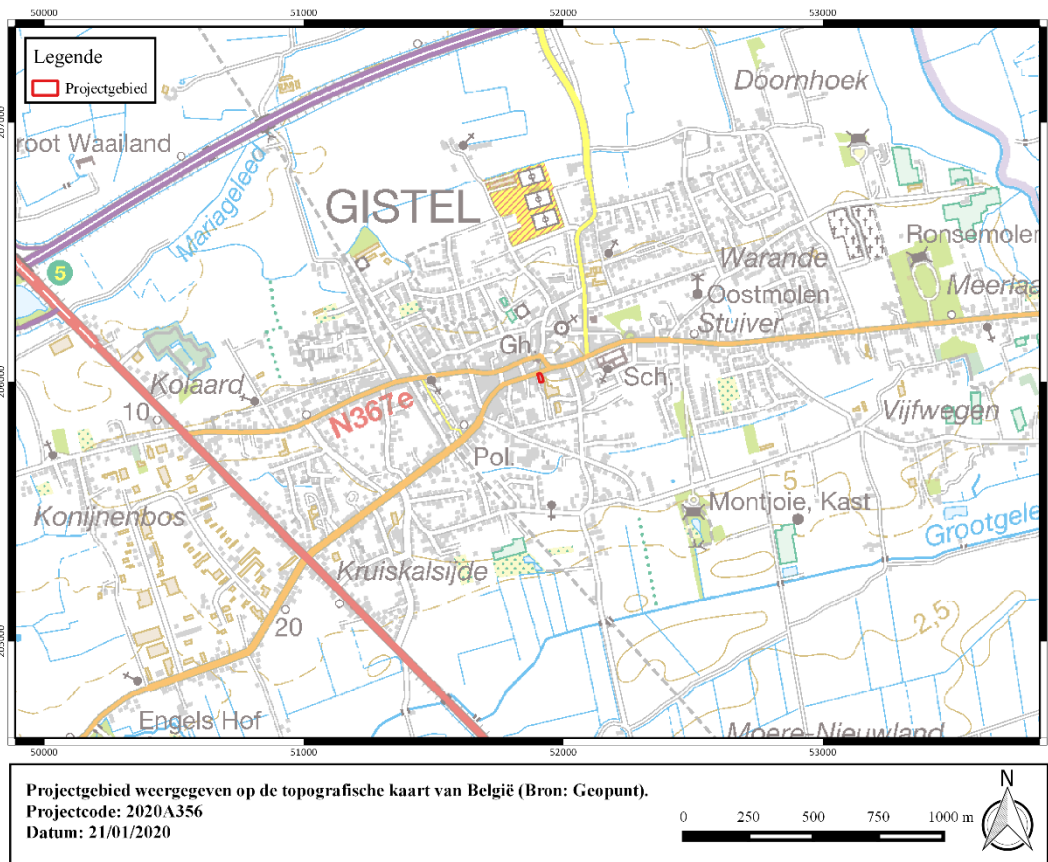
Tabel 1: Administratieve gegevens: De administratieve gegevens identificeren de actoren die betrokken zijn bij het vooronderzoek en de locatie van het vooronderzoek.

a) De locatie van het vooronderzoek met vermelding van:	Provincie	West-Vlaanderen
	Gemeente	Gistel
	Deelgemeente	/
	Postcode	8470
	Adres	Stationsstraat 7-7B 8470 Gistel
	Toponiem	Stationsstraat 7 – 7B
	Bounding box (Lambertcoördinaten)	X _{min} = 51881 Y _{min} = 205996 X _{max} = 51937 Y _{max} = 206035
b) Het kadasterperceel met vermelding van gemeente, afdeling, sectie, perceelsnummer of -nummers en kaartje	Gistel, Afdeling 1, Sectie B, nr. 309v, 309p Figuur	
c) Een topografische kaart van het onderzochte gebied waarvan de schaal afgestemd is op de grootte van het projectgebied	Figuur 2	
d) Alle betrokken actoren en specialisten	Bart Bot (erkend archeoloog) Clara Thys (archeoloog) Elke Ghyselbrecht (aardkundige) Aaron Willaert (historicus)	
e) Personen buiten het project die geraadpleegd of betrokken werden voor algemene wetenschappelijke advisering	/	

Figuur 1: Projectgebied weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).

Figuur 2: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van België (Bron: Geopunt).

1.2 Onderzoeksopdracht

1.2.1 Doelstelling

Het archeologisch vooronderzoek betracht altijd eerst door raadpleging van gekende en ontsloten informatiebronnen tijdens een bureauonderzoek eventueel aanwezig archeologisch erfgoed binnen het onderzoeksgebied te inventariseren, waarderen en veiligstellen.

1.2.2 Onderzoeksvragen

Voor het bureauonderzoek zijn volgende onderzoeksvragen te formuleren:

- Hoe is de aardkundige opbouw van het onderzoeksgebied?
- Welke processen van bodemvorming zijn bekend?
- Welke geomorfologische processen zijn te bekend?
- Welke aardkundige eenheden zijn archeologisch relevant en wat is hun diepteligging?
- Zijn er archeologische resten bekend binnen de grenzen van het plangebied?
- Welke is de aard en ouderdom van bekende archeologische resten?
- Welke is de conserveringsgraad en gaafheid van bekende archeologische resten?
- Wat is de invloed van de toekomstige inrichting op eventueel aanwezige archeologische resten?

1.2.3 Juridische context

Het onderzoeksterrein situeert zich volgens het gewestplan in een zone bestemd als woongebied. Het plangebied is gelegen binnen de vastgestelde archeologische zone van de historische stadskern van Gistel. Het onderzoeksterrein situeert zich noch binnen een archeologische site, noch binnen een zone waar geen archeologie te verwachten valt. Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van een geplande stedenbouwkundige vergunningsaanvraag waarbij de totale oppervlakte van de ingreep in de bodem 100 m² of meer beslaat en de totale oppervlakte van de kadastrale percelen waarop de aanvraag betrekking heeft 300 m² of meer bedraagt.

De oppervlakte van het plangebied in kwestie bedraagt 487 m²; vandaar is men verplicht een bekrachtigde archeologienota toe te voegen aan de vergunningsaanvraag.

1.2.4 Randvoorwaarden

Voor het bureauonderzoek worden enkel toegankelijke en beschikbare bronnen gebruikt.

Een archeologisch vooronderzoek met ingreep in de bodem is momenteel onmogelijk voorafgaand aan het aanvragen van de stedenbouwkundige vergunning. Het plangebied is op heden nog bebouwd. Deze bebouwing dient eerst verwijderd te worden conform de sloopvoorwaarden opgenomen in het Programma van Maatregelen.

Daarom wordt geadviseerd voor de uitzonderingsprocedure waarbij een nota wordt aangeleverd op basis van een bureauonderzoek. In dit bureauonderzoek wordt nagegaan of er op het projectgebied een uitgesteld vooronderzoek met ingreep in de bodem noodzakelijk is en of (gedeeltelijke) vrijgave mogelijk is.

1.2.5 Archeologische voorkennis van het terrein

Binnen de grenzen van projectgebied Gistel Stationsstraat 7-7B werd in het verleden geen archeologisch onderzoek uitgevoerd.

In de omgeving zijn wel enkele archeologische vindplaatsen gekend (cfr. infra).

1.3 Werkwijze en strategie

1.3.1 Methode

In de praktijk resulteert het bureauonderzoek in een inschatting van het archeologisch potentieel van een onderzoeksgebied. Het archeologisch potentieel drukt een verwachting uit ten aanzien van voorkomen, aard, gaafheid en conservering van de archeologische resten in de ondergrond van de planlocatie. Het archeologisch potentieel is gebaseerd op vier variabelen: fysisch-geografische situatie, bekende archeologische vindplaatsen, archeologische indicatoren en verstoringshistoriek.

Pas na de vaststelling van het archeologisch potentieel kunnen onderbouwde inschattingen worden gemaakt over de planeffecten op eventueel archeologisch erfgoed.

1.3.2 Fysisch geografische situatie

Geologische, geomorfologische en bodemkundige data informeren over de genese van het landschap in het plangebied, de bodemopbouw en de ligging en de stratigrafische positie van sedimenten waarin archeologische fenomenen kunnen voorkomen. Een aantal (prehistorische) vindplaatstypen kunnen bovendien uitgesproken gekoppeld worden aan specifiek aanwijsbare landschapsvormen.

De aardkundige data laten ook toe om een verwachting te formuleren ten aanzien van de verschijningsvorm, d.i. de conserveringsgraad en gaafheid van het archeologische erfgoed.

Volgende informatiebronnen werden geconsulteerd t.b.v. een eerste aardkundige analyse:

- Tertiair en Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Toelichting bij de Quartair geologische kaart van Vlaanderen
- Bodemkaart van Vlaanderen
- Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen
- Hydrografische kaart van Vlaanderen
- Bodemerosie kaart

1.3.3 Historische context en bekende archeologie

Beschikbare historische en toponymische kennis over woonplaatsen (buurtschap, gehucht, dorp, stad) in en nabij het onderzoeksgebied kan een zinvol kader bieden om de betekenis van bekende archeologische vindplaatsen te evalueren.

Om een overzicht te krijgen van de bekende archeologische vindplaatsen binnen het onderzoeksgebied werd de Centrale Archeologische Inventaris van Agentschap Onroerend Erfgoed¹ geraadpleegd en is lokaal geïnformeerd naar recent onderzoek.

1.3.4 Archeologische indicatoren

Archeologische indicatoren omvatten diverse datacategorieën zoals resultaten van non-intrusieve archeologische prospectietechnieken (bijvoorbeeld vondstmeldingen van metaaldetectie), toevallige vondsten bij niet-archeologische graafwerken, maar vooral ook historisch-cartografische, iconografische data en fotocollecties. Ze vormen fysiek aanwijsbare

¹ <https://cai.onroerenderfgoed.be/>

fenomenen die een aanwijzing kunnen zijn voor de aanwezigheid, ter plaatse of in de nabijheid, van archeologische sites.

Archeologische indicatoren zijn gezocht in de Centrale Archeologische Inventaris van het Agentschap Onroerend Erfgoed en in ontsloten cartografische bronnen zoals:

- Deventerkaart
- Ferrariskaart, 1771-1777
- Atlas der Buurtwegen uit ca. 1840
- Topografische kaart 1911

1.3.5 Verstoringshistoriek

De verstoringsgraad van het onderzoeksgebied bepaalt in belangrijke mate de te verwachten gaafheid en bewaringsgraad van eventueel aanwezig archeologische bodemarchief. Om een correcte inschatting van de verstering van de bodem te kunnen maken kunnen allerhande bronnen van pas komen. Zo kan mondelinge informatie van vroegere gebruikers of bewoners, beschikbare plannen van (verdwenen) constructies, verslagen van bodemonderzoeken en saneringen of informatie over delfstoffenwinning relevante informatie bieden.

Aanvullende informatie over recent historisch landgebruik is afkomstig van geraadpleegde luchtopnames vanaf 1971.²

² <http://www.geopunt.be/>

1.3.6 Introductie tot het projectgebied

1.3.6.1 Ruimtelijke situering

Het plangebied is gelegen in de historische stadskern van Gistel, in de provincie West-Vlaanderen. Gistel is omgeven door Oostende ten noorden, Oudenburg ten oosten, Ichtegem en Koekelare ten zuiden en Middelkerke ten westen.

Het plangebied grenst ten noorden aan de Stationsstraat. De west- en oostzijde sluiten respectievelijk aan bij de woningen met huisnummers Stationsstraat 9 en 5. De zuidelijke afbakening van het plangebied grenst aan een papierfabriek. De stadskern van Gistel (Markt) situeert zich op amper 50 meter ten noordoosten.

Figuur 3: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschallig, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

1.3.6.2 Geplande werken

1.3.6.2.1 Bestaande toestand

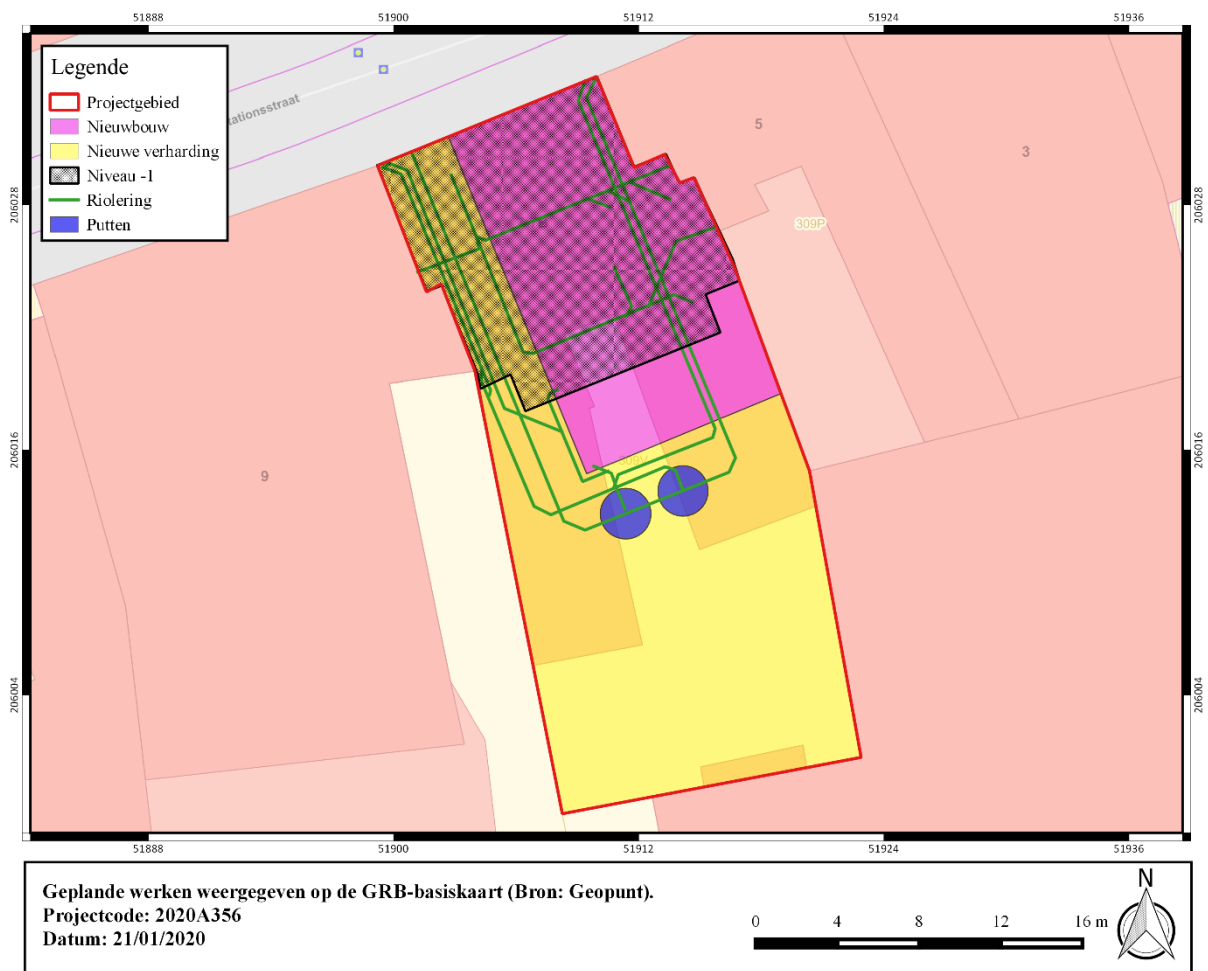
De totale oppervlakte van het plangebied bedraagt 487 m². Op heden is ca. 300 m² van het terrein bebouwd, het overige deel van het terrein is verhard. De bebouwing binnen de projectgrenzen betreft een voormalige nachtwinkel. Het aanwezige gebouwenbestand is op heden niet onderkelderd.

Figuur 4: Huidige bebouwing binnen de projectgrenzen (©Google Streetview).

1.3.6.2.2 Ontworpen toestand

De opdrachtgever plant de realisatie van een meergezinswoning aan de Stationsstraat 7-7B te Gistel. De nieuwbouw van 5 verdiepingen zal een footprint hebben van ca. 172 m². Het gebouw wordt gefundeerd door middel van sleuffunderingen tot vorstvrije diepte (ca. 1 m-mv) en een vloerplaat (ca. 50 cm-mv). Er wordt geen kelderniveau voorzien. Het niveau + 1 loopt verder in westelijke richting verder tot aan de perceelsgrens. Op deze manier bekomt de initiatiefnemer een overbouwde oprit die uitloopt richting een nieuw aan te leggen parkeergelegenheid in het zuidelijk deel van het plangebouw. In functie van de geplande werken dient tevens nieuwe riolering aangelegd te worden die zal aansluiten op twee putten (een regenwaterput en een infiltratieput) precies ten zuiden van de nieuwbouw. Deze twee putten hebben een gecombineerde oppervlakte van ca. 10 m² en worden aangelegd tot een diepte van ca. 2 m-mv. Ter hoogte van de riolering dient met een bodemingreep rekening gehouden te worden van ca. 80 cm diep en 50 cm breed.

Figuur 5: Geplande werken weergegeven op de GRB-basiskaart (Bron: Geopunt).

1.4 Assessmentrapport

Het assessmentrapport omvat alle relevante gegevens die over het projectgebied verzameld kunnen worden uit toegankelijke literatuur en kaartmateriaal, die bijdragen tot het gefundeerd inschatten van het archeologisch potentieel van het plangebied. Om dit laatste te bereiken worden de verzamelde gegevens met elkaar vergeleken, geconfronteerd en samengelegd. Dit rapport heeft als doel het plangebied binnen zijn archeologisch en landschappelijk kader te plaatsen, rekening houdend met de geplande bodemingrepen. De studie maakt gebruik van verschillende datasets, waarbij het uitgangspunt steeds het ontwerpplan van de toekomstige bodemingrepen is. Dit ontwerpplan wordt telkens geprojecteerd op de geologische, bodemkundige en historische kaarten. Alle kaartmateriaal werd vervaardigd met behulp van QGIS, een geografisch informatiesysteem.

Op basis van deze assessment van het projectgebied kan een gegronde argumentatie opgesteld worden over de noodzaak en het nut van al dan niet verder te nemen archeologische maatregelen, die uiteengezet worden in deel 2: het programma van maatregelen.

1.4.1 Fysisch geografische en geologische situatie

Tabel 2: Overzicht van de aardwetenschappelijke gegevens.

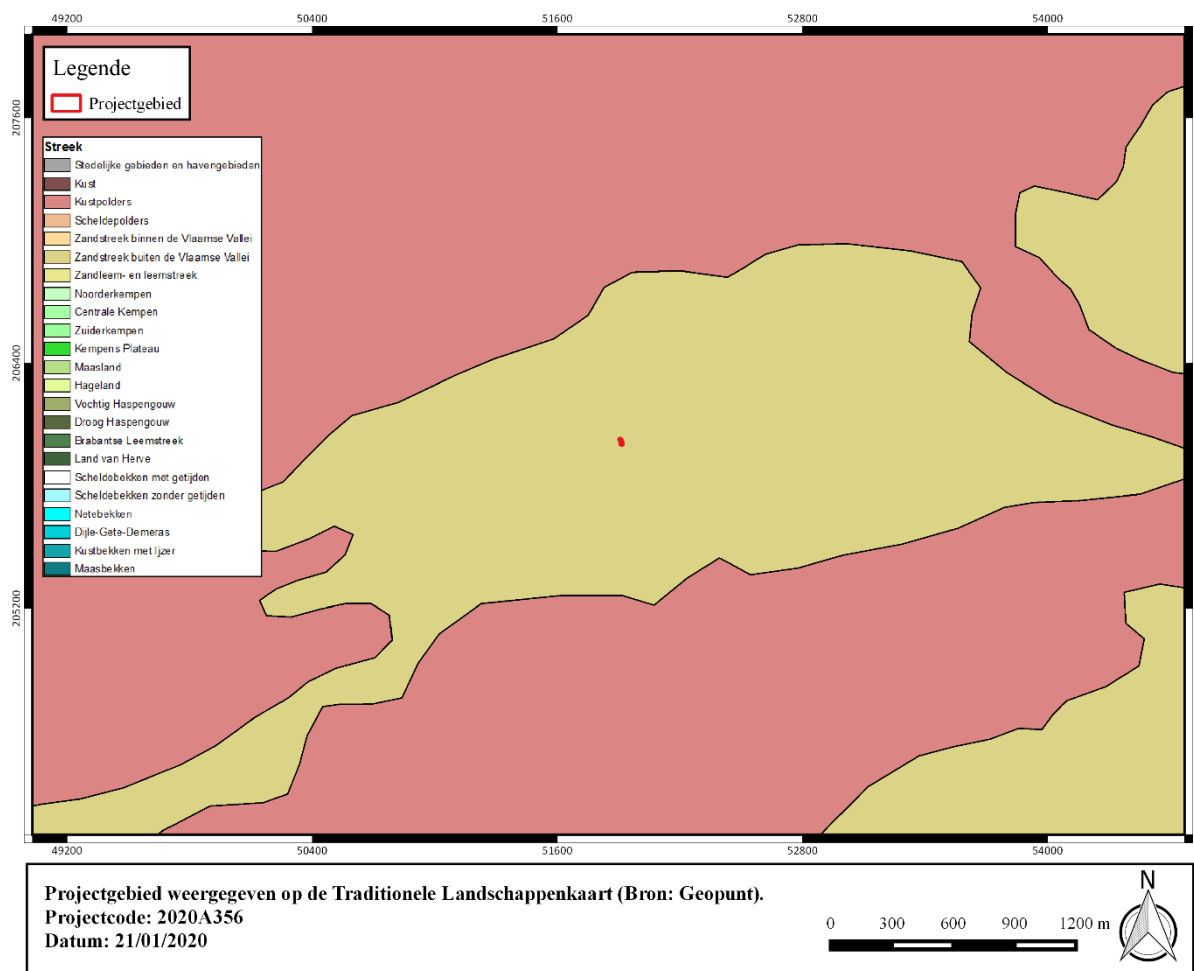
<i>Bron</i>	<i>Informatie</i>
Landschappelijke situering	Zandleem- en leemstreek
Tertiair	Lid van Egem (Formatie van Tielt).
Quartair	Profieltype 47
Bodentypes	OB
Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen	7.0 – 7.5 m TAW
Hydrografie	Ijzerbekken, deelbekken Gistel-Ambacht

1.4.1.1 Landschappelijke situering

Het projectgebied is gelegen in de zandleem- en leemstreek. Het huidige landschap van Gistel is voornamelijk tot ontwikkeling gekomen in het Quartair. Dekzanden vormen tijdens het Pleistoceen twee langgerekte ruggen die opduiken uit de polders en waarop de bewoningskernen van Gistel en Zevekote zijn gelokaliseerd. Deze ruggen maken deel uit van een ruimere uitgestrekte oost-west zandrug gevormd op het einde van de laatste ijstijd. Deze uitgestrekte zandrug loopt tot voorbij Maldegem-Stekene.

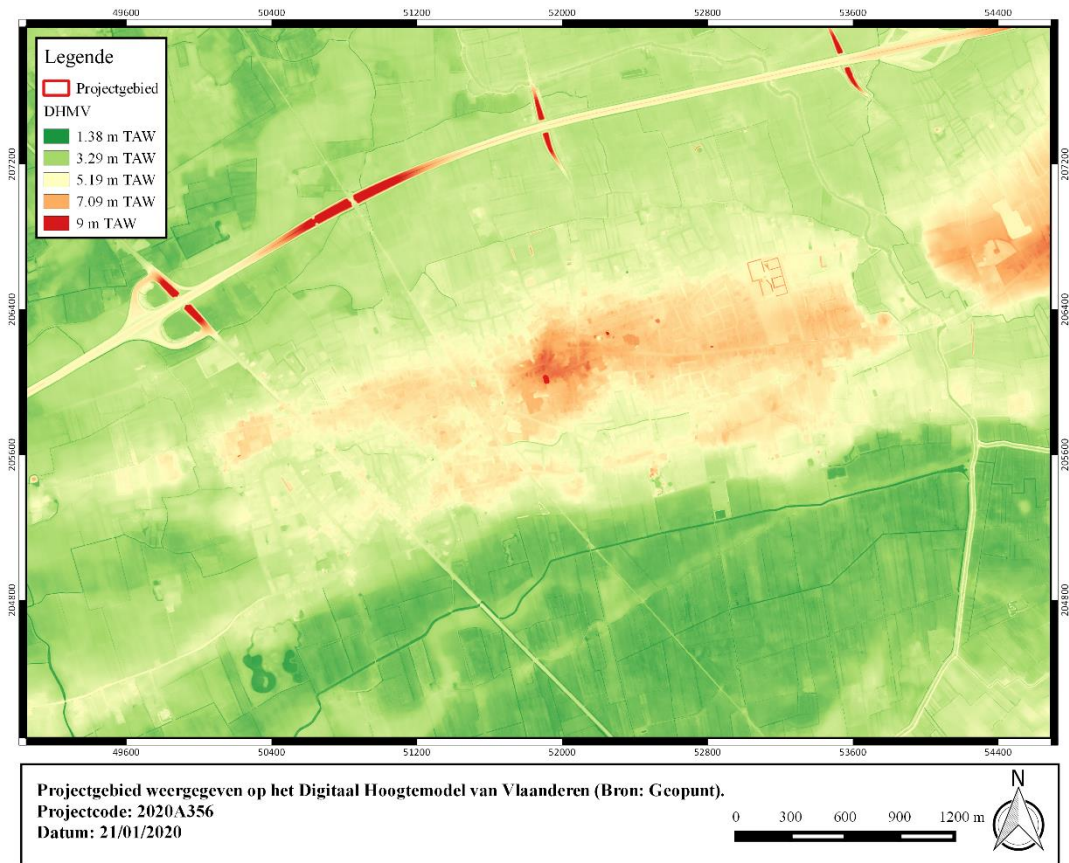
De dorpskern van Gistel is gelegen op een heuveltop die onderdeel uitmaakt van deze heuvelrug. Deze heuvel bereikt zijn hoogste punt van 8.1 m TAW ter hoogte van de markt. Het plangebied zelf is gelegen op de zuidelijke helling van deze heuvel op een hoogte van 7.0 – 7.5 m TAW. Het plangebied helt af in zuidelijke richting. Het lokaal hoogtemodel doet een zekere mate van afgraving vermoeden in het centraal deel van het plangebied. Op basis van de beschikbare gegevens kan de diepte en de aard van deze eventuele afgraving niet aangetoond worden.

Hydrografisch is het plangebied gelegen binnen het Ijzerbekken, deelbekken Gistel-Ambacht.

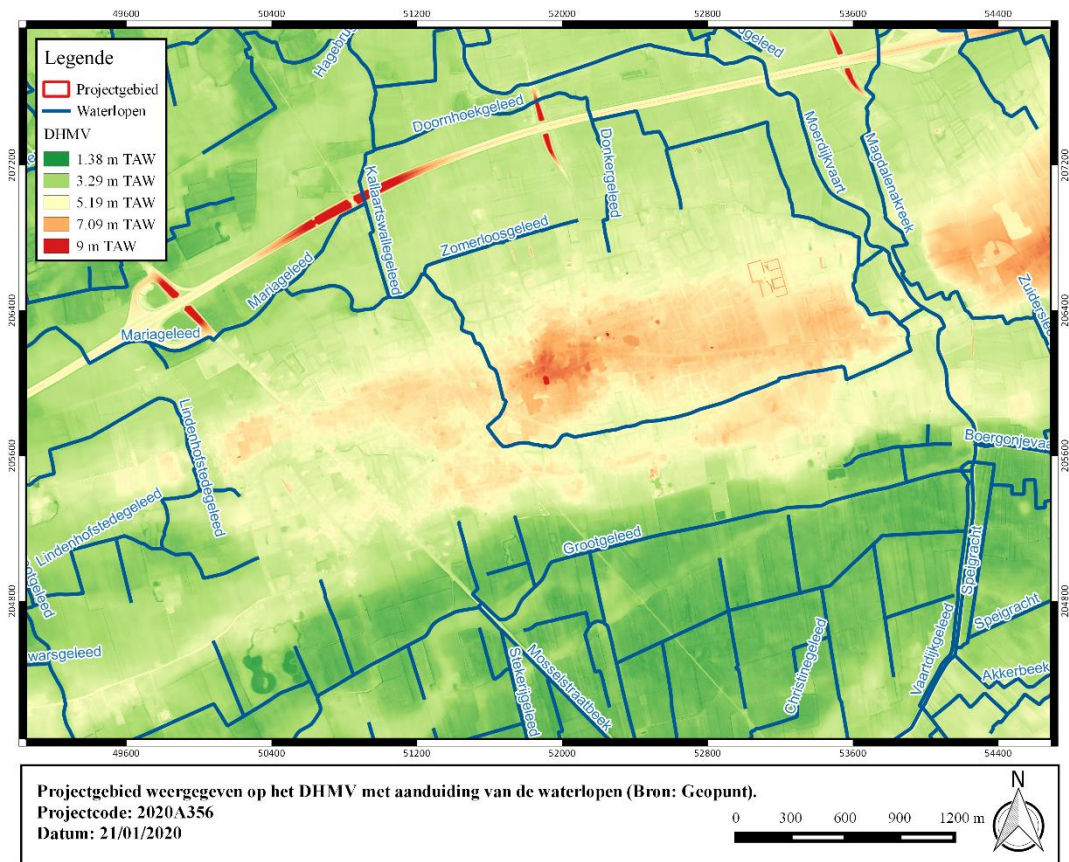

Figuur 6: Projectgebied weergegeven op de Traditionele Landschappenkaart (Bron: Geopunt).

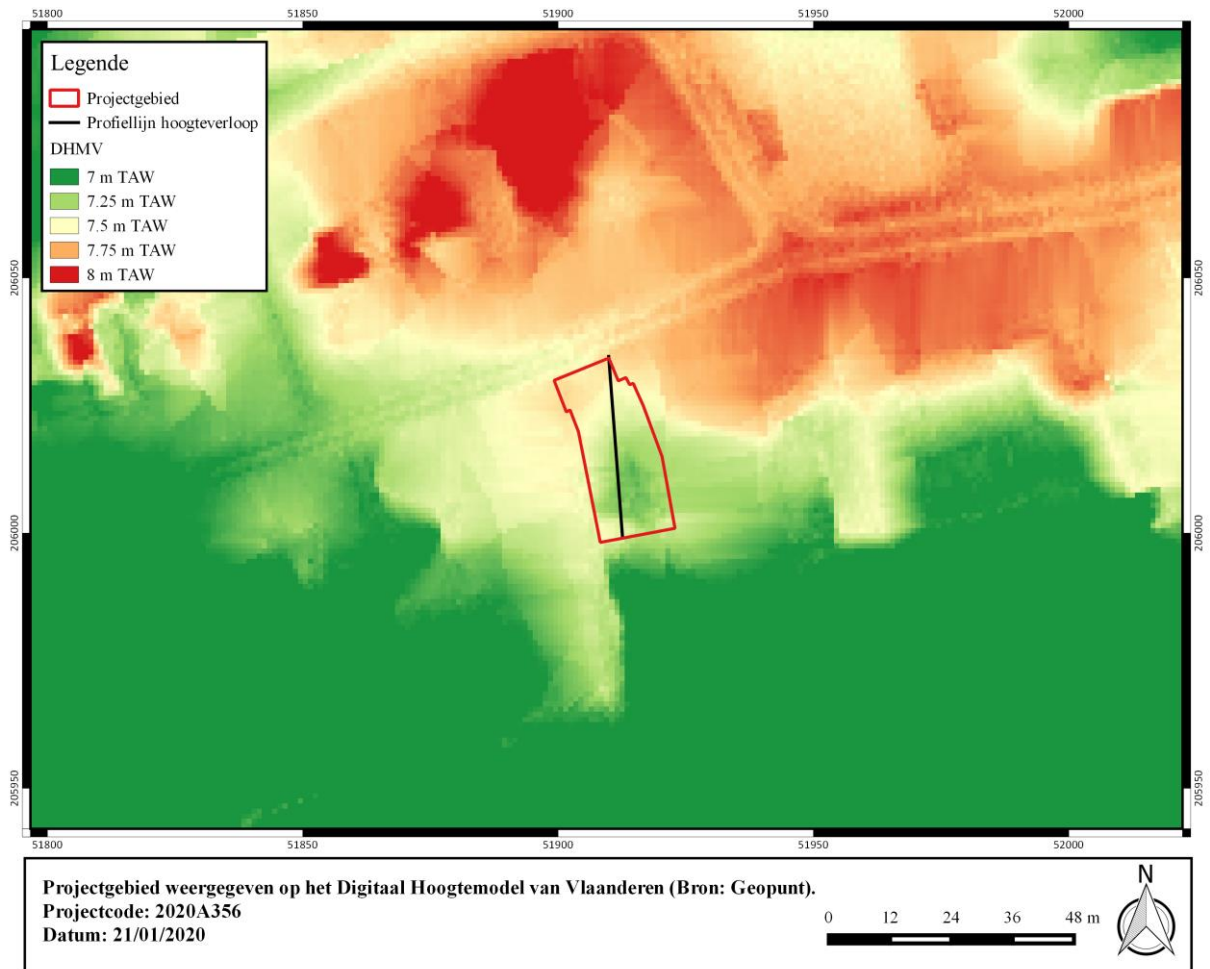

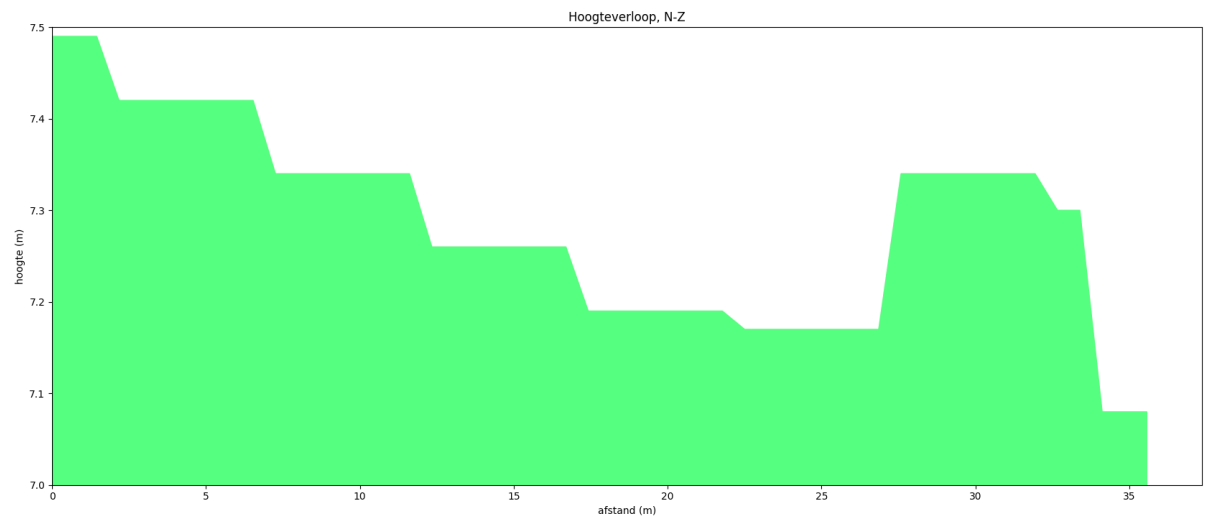
Figuur 7: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

Figuur 8: Projectgebied weergegeven op het DHMV met aanduiding van de waterlopen (Bron: Geopunt).

Figuur 9: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

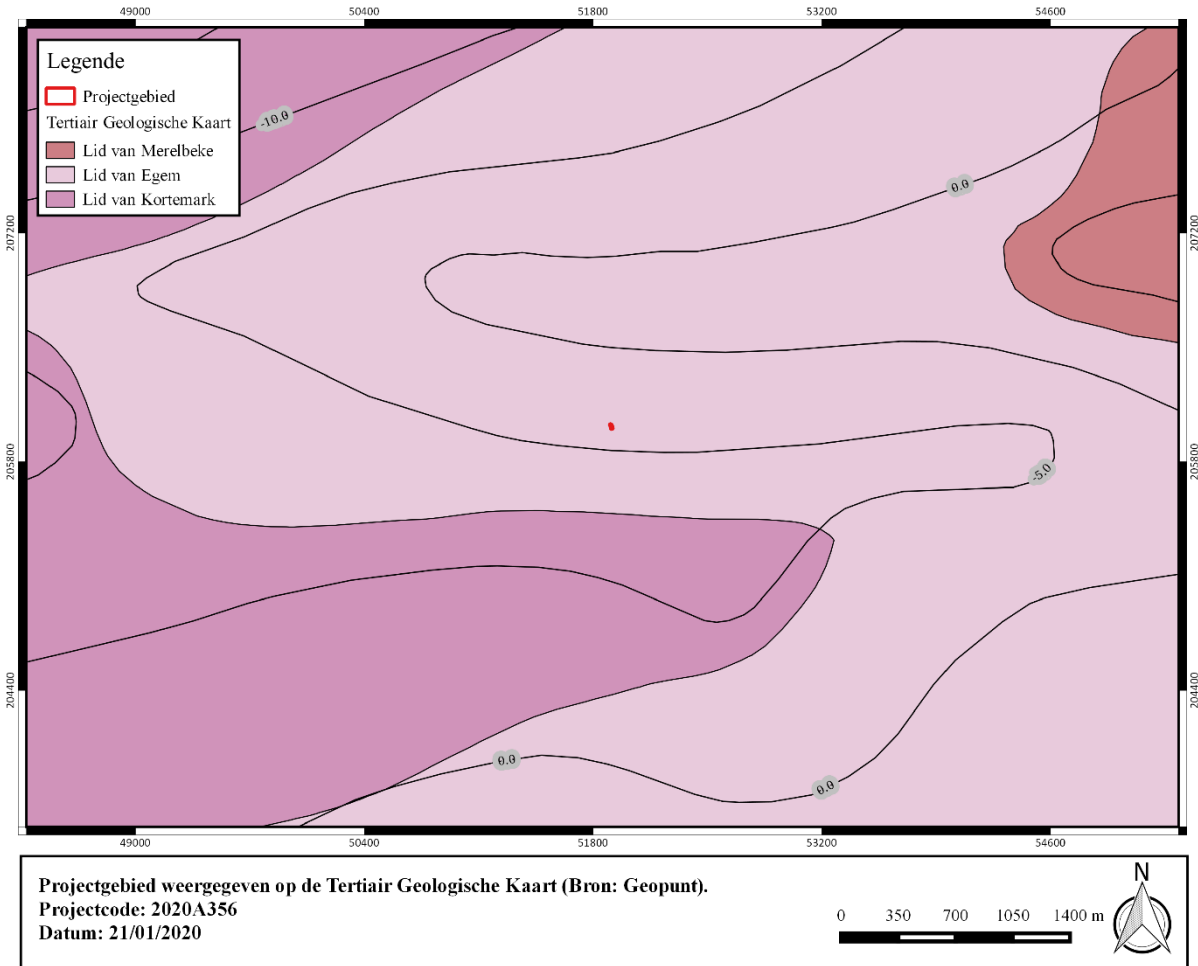
Figuur 10: Hoogteverloop, N-Z (Bron: Geopunt).

1.4.1.2 Tertiaire lithostratigrafie

Het projectgebied is gelegen in het Lid van Egem (Formatie van Tielt). De Formatie van Tielt bestaat uit een fijn zandig en zandig marien sediment.

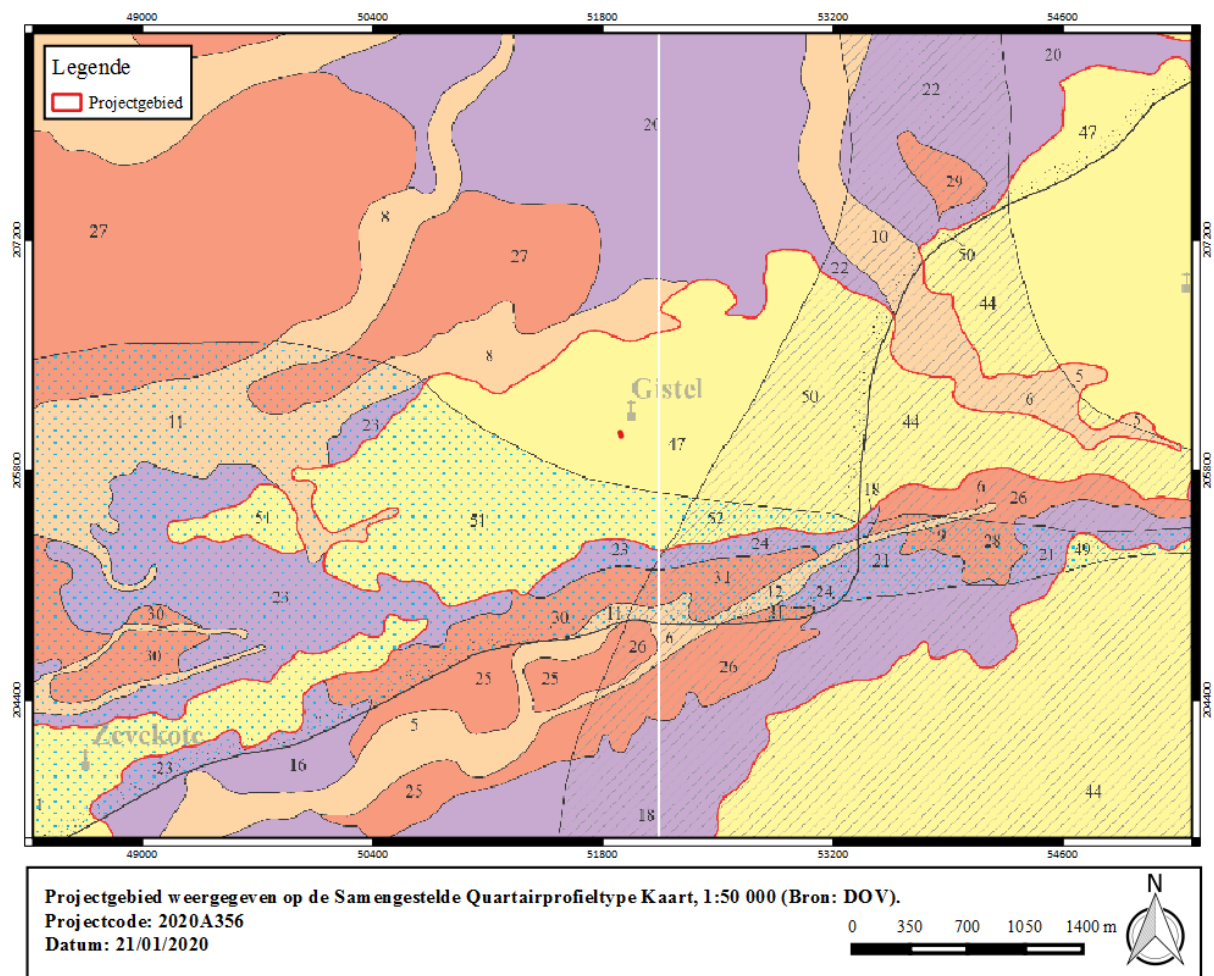
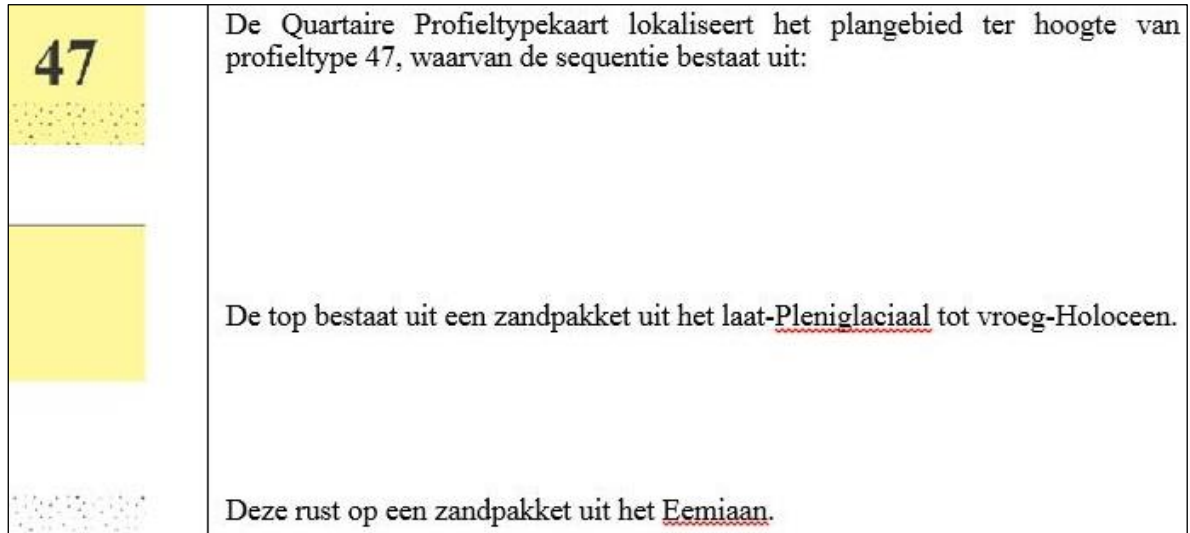
Het Lid van Egem bestaat uit een glimmer- en glauconiethoudend zeer fijn zand dat grover wordt naar boven toe. Het is tevens afgezet in ondiepe-mariene omstandigheden.

Figuur 11: Projectgebied weergegeven op de Tertiair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.3 Quartaire lithostratigrafie

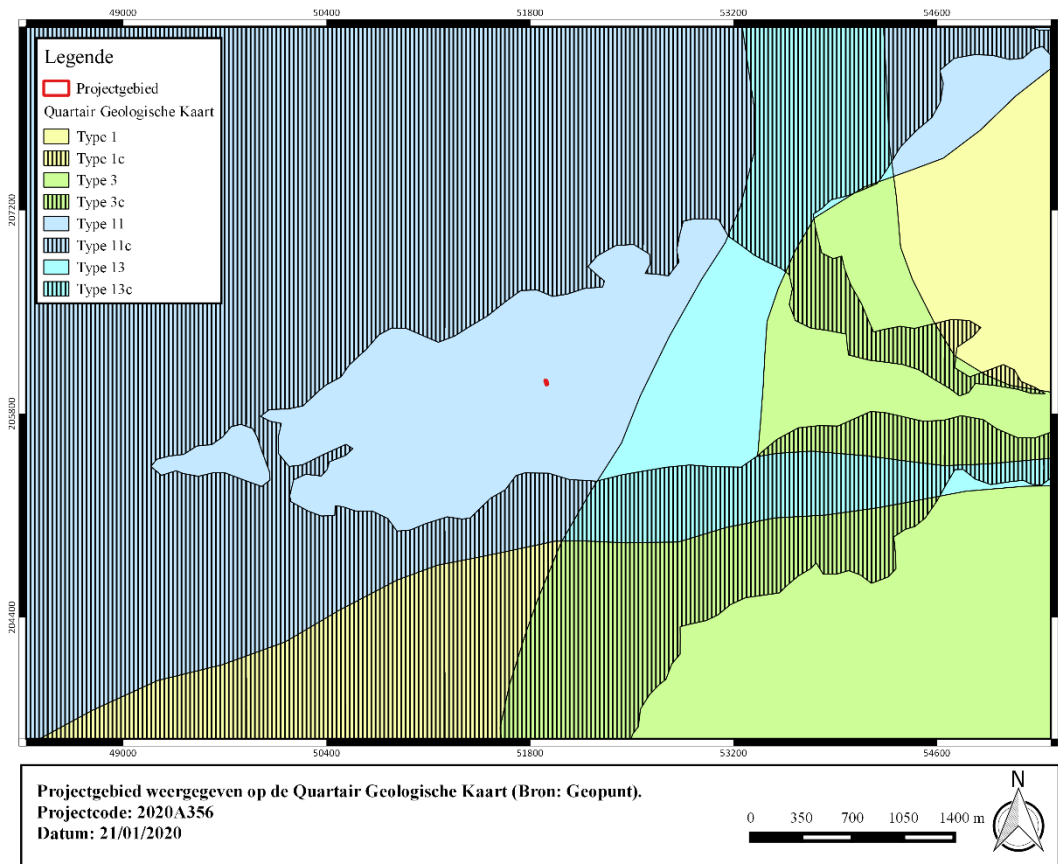
De Samengestelde Quartaire Profieltypekaart lokaliseert het plangebied ter hoogte van profieltype 47 dat bestaat uit een zandpakket uit het laat-Pleniglaciaal tot vroeg-Holoceen. Deze laag rust op een zandlaag uit het Eemiaan. Het plangebied situeert zich centraal op de dekzandrug Maldegem-Stekene die is gevormd in het pleniglaciaal.

Figuur 12: Projectgebied weergegeven op de Samengestelde Quartairprofieltypekaart, 1:50 000 (Bron: DOV).

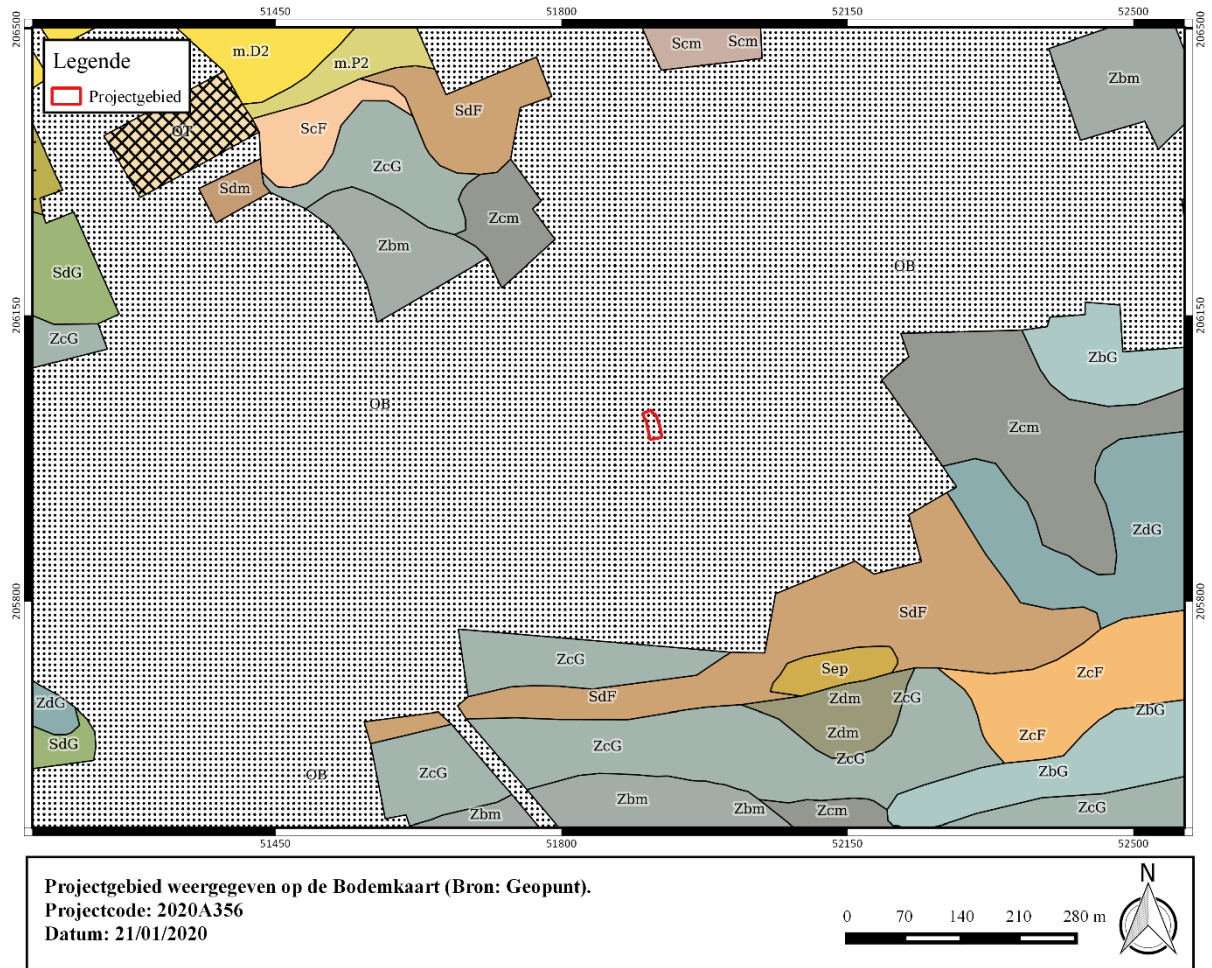
Het projectgebied is gelegen in het **Quartair Type 11**. Dit type bestaat uit een basisafzetting van getijdenafzettingen van het Eemiaan gevolgd door een eolische afzetting van het Weichseliaan tot mogelijk Vroeg-Holoceen (zand tot zandleem). Deze afzetting kan hellingsafzettingen van het Quartair bevatten en is mogelijk lokaal afwezig.

Figuur 13: Projectgebied weergegeven op de Quartair Geologische Kaart (Bron: Geopunt).

1.4.1.4 Bodenvormingsprocessen

Het bodemtype **OB** is een kunstmatig bodemtype waarbij de natuurlijke bodem sterk verstoord kan zijn door de aanwezige verharding of bebouwing. Hierdoor is het niet altijd mogelijk de natuurlijke bodem te herkennen.

Figuur 14: Projectgebied weergegeven op de Bodemkaart (Bron: Geopunt).

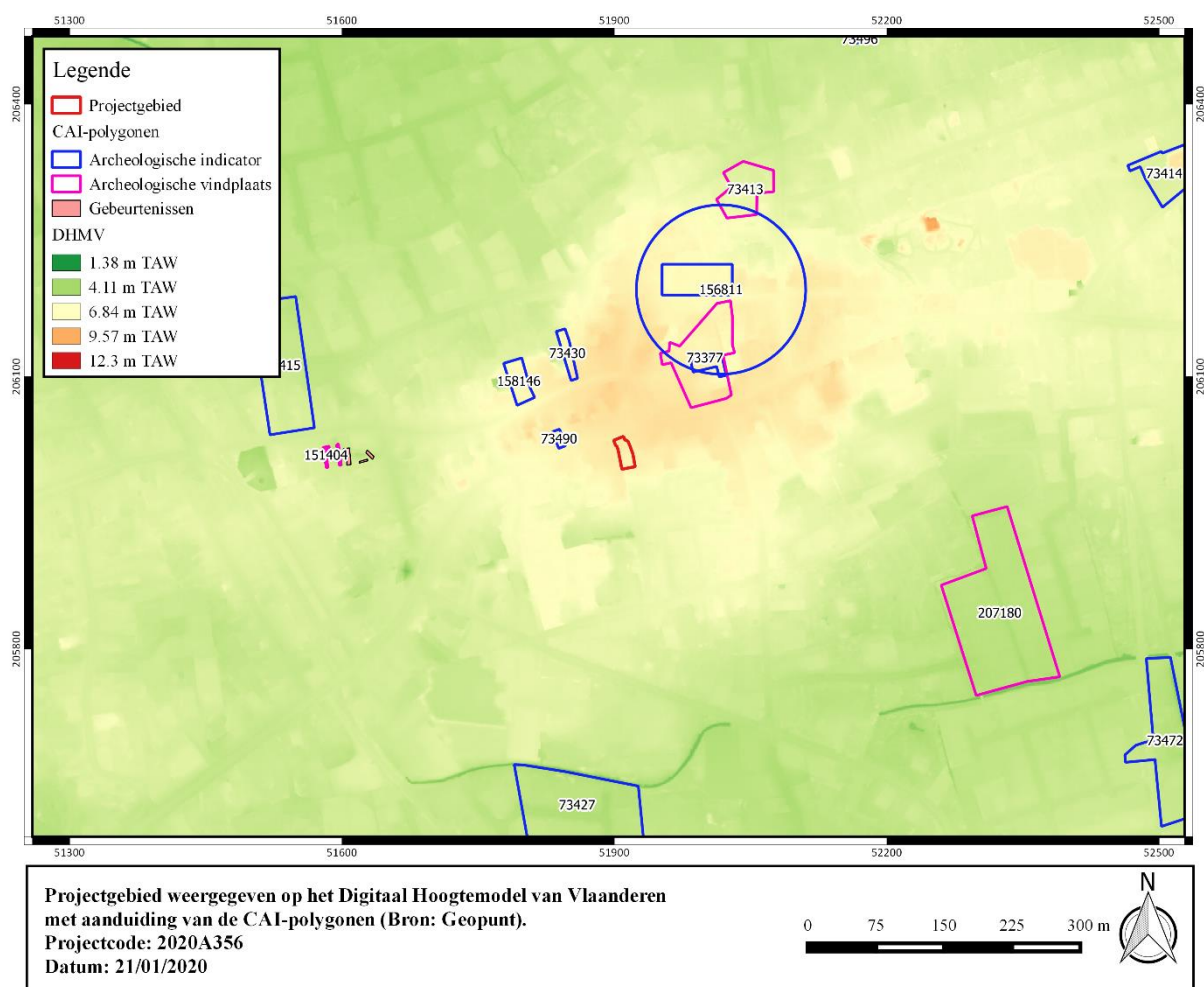
1.4.2 Historische en archeologische voorkennis

1.4.2.1 Overzicht van de gekende archeologische waarden

Ca. 150 meter ten noordoosten van het plangebied zijn bij een opgraving Romeinse aardewerkfragmenten en een in situ Romeinse waterput aan het licht gekomen. Bij een mechanische prospectie op ca. 0,5 km ten zuidoosten van het plangebied is een Romeinse gracht gelokaliseerd. Deze vondsten wijzen op menselijke aanwezigheid in Gistel in de Romeinse periode. De hoger gelegen zone van de dekzandrug op de rand van de kustvlakte, moet een zeer strategische plaats geweest zijn als uitvalsbasis voor zoutwinning- of ontginningsactiviteiten in de kustvlakte. Tot voor enkele decennia waren Romeinse vondsten op de dekzandrug voornamelijk gelokaliseerd te Oudenburg en Aardenburg. Het recent onderzoek heeft echter aangetoond dat bij elke ingreep van enige omvang Romeinse sporen worden aangesneden en dat de zandrug ten westen van Brugge veeleer moet gezien worden als één continu bodemarchief met plaatselijke verdichtingen. Tijdens de 1ste-2de eeuw na Christus werd het wegennet in de streek vernieuwd. De Zeeweg die Aardenburg met Oudenburg verbindt en over de dekzandrug loopt maakt in Oudenburg een bocht richting Torhout. Gistel situeert zich vermoedelijk ca. 3,5 km ten westen van deze hoofdweg maar het is zeker niet uitgesloten dat er via een kleinere weg een verbinding was tussen de dorpskern en voornoemde hoofdweg. Binnen de projectgrenzen is er dus zeker een verwachting naar sporen uit de Romeinse periode.

Bij dezelfde opgraving op ca. 150 meter ten noordoosten van het plangebied is tevens vroegmiddeleeuws aardewerk gerecupereerd. Een aantal lokale vorsers vermoeden dat de ronde structuur van de dorpskern mogelijk teruggaat tot een vluchtburcht uit de laat-Karolingische periode, aangelegd als verdediging tegen Noormaninvallen. Op basis van de gekende archeologische waarden kan deze these noch bevestigd, noch ontkracht worden. Bij de mechanische prospectie ca. 500 meter ten zuidoosten van het plangebied zijn meerder erven uit de Karolingische periode aangesneden. Dit impliceert dat de regio van het plangebied gedurende de vroege middeleeuwen door de mens werd gefrequenteerd en zelfs bewoond.

De overige archeologische vondsten in de omgeving van het plangebied zijn te dateren in de laat- en post-middeleeuwse periode. De ligging van het plangebied binnen de stadkern van Gistel indiceert een zeer hoge verwachting naar sporen van bewoning en artisanale activiteiten vanaf de volle middeleeuwen.

Figuur 15: Projectgebied weergegeven op het Digitaal Hoogtemodel van Vlaanderen (Bron: Geopunt).

I. Archeologische vindplaatsen

73377	<p>Opraving (1978, 1987); NK: 150 meter</p> <p>Romeinse tijd: - terra sigillata en gevernist aardewerk residueel in Middeleeuwse contexten - bijna volledige geverniste beker met barbotineversiering – in situ Romeinse waterput</p> <p>Vroege middeleeuwen: aardewerk (o.a. Andenne-keramiek)</p> <p>Late middeleeuwen: versterkt kasteel</p> <p>16^e eeuw: bronzen penning</p> <p>Bron: Vanysacker, C. 1988: Onderzoek van het kasteelsite te Gistel, in <i>Archaeologia Mediaevalis</i>, 18-19/03/1988, p. 26-28.</p>
73413	<p>Opraving (1979); NK: 150 meter</p> <p>Volle middeleeuwen: motte - castrale motte in centrum Gistel. Werd later omgevormd tot waterburcht (14de eeuw) en verloor haar belang.</p>

	<p>Opgraving: bewoningsporen van vòòr 13de eeuw, rond 1600 een vierkante toren (cartografie), in de walgracht puin (maar dat kan afkomstig zijn van het kasteel)</p> <p>de walgracht en het kasteel zijn ongeveer gelijktijdig gesloopt</p> <p>Bron: Vanysacker, Ch. 1980: Het circulaire site in de voormalige kasteeltuin te Gistel, in <i>Archaeologia Mediaevalis</i>, 22-23/02/1980, p. 40-41.</p>
151404	<p>Mechanische prospectie (2010); NK: 15 meter</p> <p>Volle middeleeuwen: aardewerk</p> <p>Late middeleeuwen: slachtafval - twee fragmenten aardewerk, waarvan één reducerend gebakken aardewerk.</p> <p>Bron: De Smaele B. & Thuy A. 2010, Archeologisch vooronderzoek te Gistel - Herberg Godelieve, Archeo Rapport 4.</p>
207180	<p>Mechanische prospectie (2012); NK: 15 meter</p> <p>Romeinse tijd: grachtstructuur, mogelijk Romeins</p> <p>Karolingische periode: dunne greppelstructuren met daarlangs paalkuilen, en verschillende grachten. Wijzend op de aanwezigheid van meerdere erven.</p> <p>Bron: Bradt T. 2013: Archeologische prospectie Gistel Zilverberkdreef (prov. West-Vlaanderen). Basisrapport, Ingelmunster.</p>

II. Archeologische indicatoren

Historisch-cartografische en iconografische data

73414	<p>Indicator cartografie; NK: 15 meter</p> <p>16^e eeuw: Site van de "Oostmolen" aan de oostelijke rand van het stadscentrum met molen, molenaarshuis met achterliggend schuurtje, en mechanische maalderij. Reeds vermeld in 1302. Verwoest door de watergeuzen in 1581. Afgebeeld op de kaart van Jacob Van Deventer (ca. 1569-1573) en op de Sanderusgravure (1641). Het huidige molengebouw dateert uit de 18de eeuw en is aangeduid op de Ferrariskaart (1770-1778).</p>
73415	<p>Indicator cartografie; NK: 150 meter</p> <p>Late middeleeuwen: hoeve - mogelijk een vijver in het noorden, geen aanwijzingen voor een walgracht, wel sprake van een poortgebouw, dus mogelijk was het geheel ommuurd</p>
73427	<p>Indicator cartografie; NK: 150 meter</p> <p>18^e eeuw: hoeve</p>

73472	Indicator cartografie; NK: 150 meter 18 ^e eeuw: hoeve
-------	---

Veldprospecties

73490	Veldprospectie; NK: 15 meter Late middeleeuwen: aardewerk
-------	--

Toevalsvondst

73430	Toevalsvondst; NK: 150 meter 16 ^e eeuw: licht verweerde munt
158146	Toevalsvondst; NK: 15 meter Romeinse tijd: tonwaterputten

Luchtfotografie

156811	Indicator luchtfotografie; NK: 150 meter Onbepaald: circulaire vorm bepaald door stratenplan, oude stadskern
--------	---

1.4.2.2 Historische context en bekende archeologische vindplaatsen

De 10^e-eeuwse bewoningskern situeert zich ter hoogte van de huidige markt en ten zuiden van het kerkgebouw. In de 11de eeuw ontwikkelt zich een motteburcht ten noorden van de kerk. Gistel zelf evolueert tot handelscentrum door de economisch gunstige nabijheid van de zee. In de 11de eeuw leefde hier tevens de Heilige Godelieve, die onder impuls van haar jaloerse schoonmoeder werd vermoord. In 1084 werd ze heilig verklaard. De kerk van Gistel wordt vermeld in de Vita Godeliph, in 1084 opgesteld door hagiograaf Drogo. De Godelievemotte ontwikkelt zich in de 12de eeuw op een westelijke rand gelegen op 3,5 kilometer ten westen van de Gistelse stadskern.

Gistel krijgt stadsrechten, de heren van Gistel (erfelijke kamerheren van de Vlaamse graaf), spelen vanaf dan een belangrijke rol in de geschiedenis van het polderstadje, dat samen met Zevekote, St.-Pieters-Kapelle, Zande, Moere, Westkerke, Roksem, Bekegem en Zerkegem deel uitmaakt van het Ambacht Gistel. De oprichting van de lakenhalle is te dateren op het einde van de 13de eeuw (ca. 1278) op de hoek van Halle- en Hoogstraat.

De stadsgracht werd aangelegd rond 1324 en is nog gedeeltelijk zichtbaar ter hoogte van de Oude Garenmarkt. In de late middeleeuwen kent Gistel een economisch hoogtepunt dankzij de lakennijverheid. Dit resulteert in een demografische expansie en uitbreiding van de stad ten zuidwesten van kerk en kasteel. In 1545 werd de Baronie van Gistel verkocht aan de familie van Gian Carlo Affaitati, een rijke Italiaanse koopfamilie uit Cremona die eigenaar van de stad blijft tot de Franse Revolutie. Gedurende de 16de en 17de eeuw heeft de stad veel te lijden onder oorlogsgeweld. In 1638 wordt het kanaal Plassendale-Nieuwpoort aangelegd wat zorgt voor een economische ontsluiting van Gistel. In de 18de eeuw, gedurende de Oostenrijkse periode wordt tevens de weg Brugge-Gistel-Nieuwpoort verhard en de steenweg Torhout-Oostende aangelegd, waardoor een verbinding met naburige steden wordt gerealiseerd. De ruïnes van het oude kasteel werden in 1816 verkocht en in 1832 gesloopt. De slotgracht wordt gedempt en het terrein opgehoogd. In 1867 werd de spoorlijn 62 Torhout-Oostende (1867-1967) aangelegd door de "Société Anonyme de Chemin de Fer d.Ostende à Armentières.

1.4.2.3 Archeologische indicatoren en cartografische bronnen

De Deventerkaart geeft een vrij gedetailleerd beeld weer van de omwalde stadskern van Gistel rond het jaar 1560. Het verloop van de huidige Stationsstraat is reeds duidelijk waarneembaar. Binnen de projectgrenzen is bebouwing weergegeven. Gistel kende vooral gedurende de economische bloeiperiode in de late middeleeuwen een sterke stadsuitbreiding. Op de Sanderuskaart is het verloop van de Stationsstraat tevens waar te nemen. Aan de straatzijde is bebouwing weergegeven. Achter deze bebouwing situeert zich open terrein in de vorm van stadstuintjes. Het gebouw ten westen van het plangebied, op de hoek van de huidige Stationsstraat en de Oude Garenmarkt, betreft het stadhuis. De Ferrariskaart geeft een ongewijzigd beeld weer bestaande uit bebouwing langsheen de straatzijde en tuinpercelen in het zuidelijk deel van het projectgebied. Ook op de Atlas der Buurtwegen en de topografische kaart van 1911 is duidelijk te zien dat het noordelijk deel van het plangebied bebouwd is. Het huidige gebouwenbestand is qua uitzicht duidelijk na-oorlogs al kan niet uitgesloten dat er binnenin nog oudere elementen bewaard zijn.

Figuur 16: Projectgebied bij benadering weergegeven op de Deventerkaart, ca. 1560 (bron: KBR).

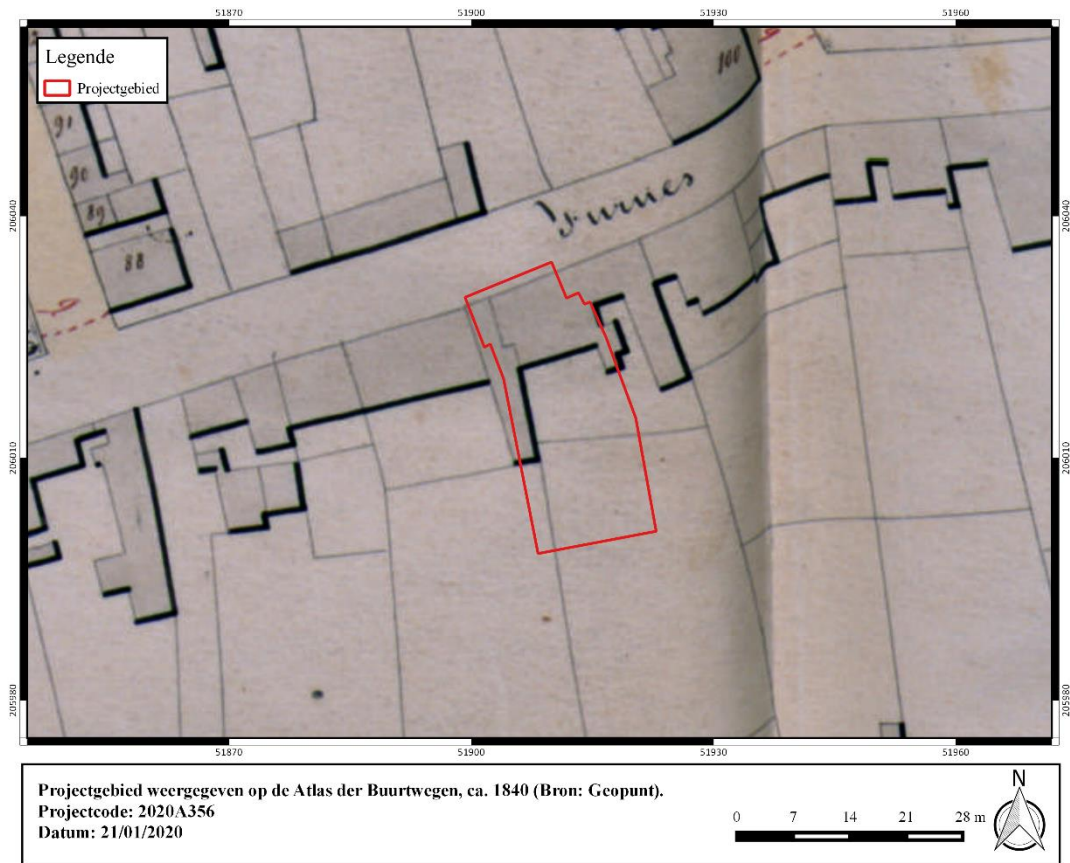

Figuur 17: Projectgebied bij benadering weergegeven op de Sanderuskaart, ca. 1640 (Bron: NGI Cartesius).

Figuur 18: Projectgebied bij benadering weergegeven op de Ferrariskaart, 1771-1777 (Bron: Geopunt).

Figuur 19: Projectgebied weergegeven op de Atlas der Buurtwegen, ca. 1840 (Bron: Geopunt).

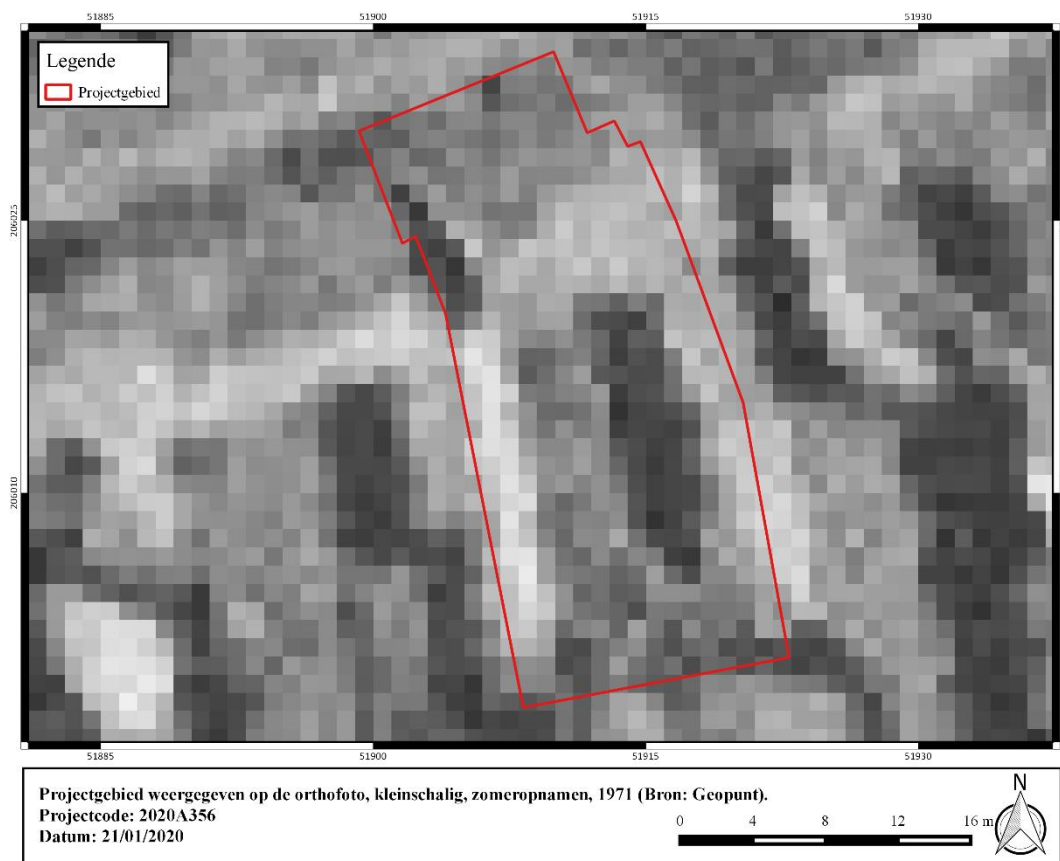

Figuur 20: Projectgebied weergegeven op de topografische kaart van 1911 (Bron: Geopunt).

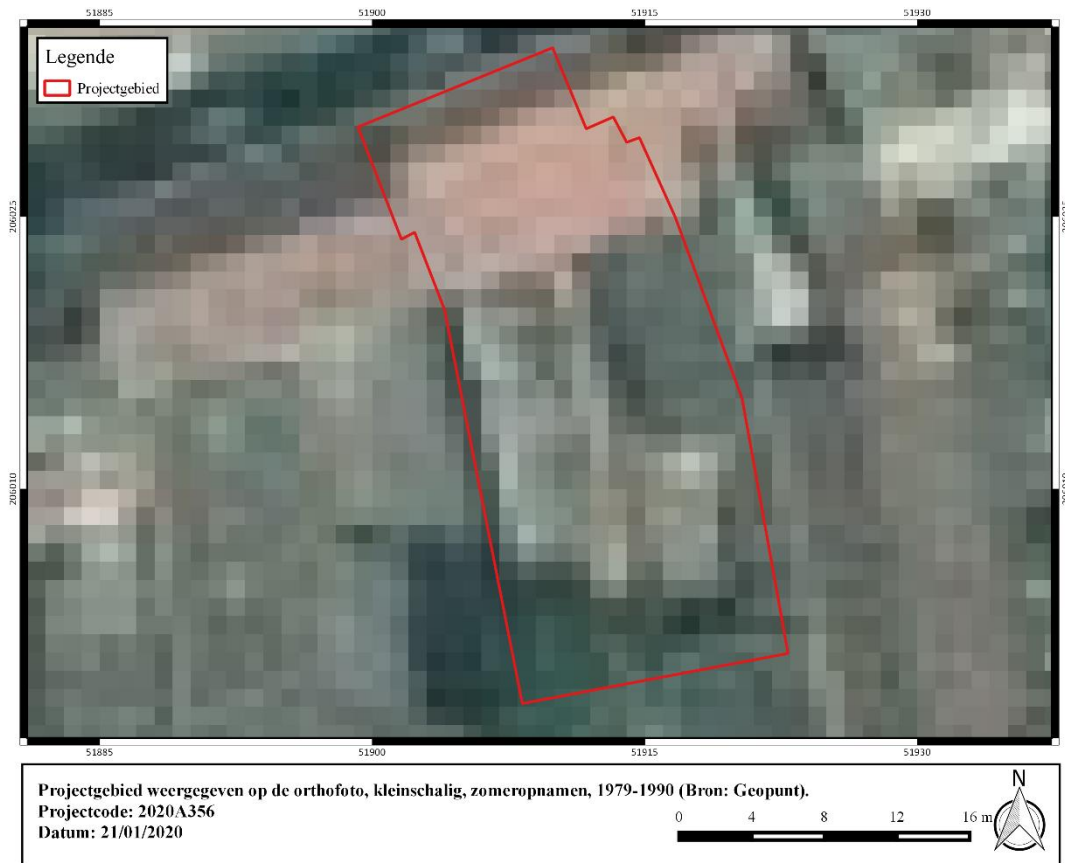
1.4.2.4 Huidige gebruik en verstoringen

De orthofotosequentie geeft een beperkte evolutie weer in het bodemgebruik binnen de contour van het plangebied gedurende de laatste decennia. Reeds op de orthofoto van 1971 is de huidige toestand waar te nemen.

Op heden is ca. 300 m² van het terrein bebouwd, het overige deel van het terrein is verhard. De bebouwing binnen de projectgrenzen betreft een voormalige nachtwinkel. Het aanwezige gebouwenbestand is op heden niet onderkelderd.

Figuur 21: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1971 (Bron: Geopunt).

Figuur 22: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, kleinschalig, zomeropnamen, 1979-1990 (Bron: Geopunt).

Figuur 23: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalg, winteropnamen, 2000-2003 (Bron: Geopunt).

Figuur 24: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalg, winteropnamen, 2008-2011 (Bron: Geopunt).

Figuur 25: Projectgebied weergegeven op de orthofoto, middenschalg, winteropnamen, 2019 (Bron: Geopunt).

1.5 Synthese

Deze archeologienota wordt opgemaakt naar aanleiding van de realisatie van een meergezinswoning aan de Stationsstraat 7-7B te Gistel. Het plangebied is gelegen binnen de vastgestelde archeologische zone van de historische stadskern van Gistel en de gecombineerde oppervlakte van de geplande werken bedraagt 487 m². Bijgevolg is de opmaak van een archeologienota noodzakelijk. Het plangebied grenst ten noorden aan de Stationsstraat, de west- en oostzijde sluiten respectievelijk aan bij de woningen met huisnummers Stationsstraat 9 en 5. Ten zuiden grenst het terrein aan een papierfabriek.

Landschappelijk is het plangebied gelegen in de zandleem- en leemstreek. Het huidige landschap van Gistel is voornamelijk tot ontwikkeling gekomen in het Quartair wanneer door het opwaaien van dekzanden de west-oost georiënteerde zandrug Gistel-Maldegem-Steken gevormd wordt. De dorpskern van Gistel is gelegen op een heuveltop die onderdeel uitmaakt van deze heuvelrug, het plangebied zelf is gelegen op de zuidelijke helling en helt aldus af in zuidelijke richting. Op basis van het microreliëf kan een zekere mate van afgraving vermoed worden ter hoogte van het centrale deel van het plangebied. De aard hiervan kon tot op heden niet bepaald worden. De ligging ter hoogte van de dekzandrug wordt bevestigd door de Quartaire kaarten.

In de omgeving van het plangebied wijzen een ruim aantal archeologische vondsten op oude menselijke aanwezigheid in de regio. Ca. 150 meter ten noordoosten van het plangebied zijn bij een opgraving Romeinse aardewerkfragmenten en een in situ Romeinse waterput aan het licht gekomen. Een halve km ten zuidoosten is een Romeinse gracht gelokaliseerd. Tot voor enkele decennia waren Romeinse vondsten op de dekzandrug voornamelijk gelokaliseerd te Oudenburg en Aardenburg. Het recent onderzoek heeft echter aangetoond dat bij elke ingreep van enige omvang Romeinse sporen worden aangesneden en dat de zandrug ten westen van Brugge veeleer moet gezien worden als één continu bodemarchief met plaatselijke verdichtingen. Tijdens de 1ste-2de eeuw na Christus werd het wegennet in de streek vernieuwd. De Zeeweg die Aardenburg met Oudenburg verbindt en over de dekzandrug loopt maakt in Oudenburg een bocht richting Torhout. Gistel situeert zich vermoedelijk ca. 3,5 km ten westen van deze hoofdweg maar het is zeker niet uitgesloten dat er via een kleinere weg een verbinding was tussen de dorpskern en voornoemde hoofdweg. Binnen de projectgrenzen is er dus zeker een verwachting naar sporen uit de Romeinse periode. Tevens zijn binnen de stadsgrenzen vroegmiddeleeuwse aardewerkfragmenten gerecupereerd en zijn erfindelingen uit de Karolingische periode gelokaliseerd, wat impliceert dat de regio van het plangebied gedurende de vroege middeleeuwen door de mens werd gefrequentieerd en zelfs bewoond. De overige vondsten in de omgeving van het plangebied zijn te dateren in de laat- en postmiddeleeuwse periode. Gezien de ligging van het plangebied binnen de historische stadskern is er een zeer hoge verwachting naar zowel sporen van bewoning als artisanale activiteiten vanaf de volle middeleeuwen.

Reeds op de Deventerkaart is het verloop van de huidige Stationsstraat duidelijk waarneembaar. Binnen de projectgrenzen is reeds bebouwing weergegeven. Ook op de Sanderuskaart is bebouwing zichtbaar langsheen de Stationsstraat. Het zuidelijk deel van het plangebied bestaat uit een stadstuintje. Dit beeld wordt bevestigd door de Ferrariskaart en de Atlas der Buurtwegen. Op basis van het uitzicht kan bepaald worden dat het huidige gebouw dateert uit de na-oorlogse periode. De orthofotosequentie geeft een beperkte evolutie weer in het bodemgebruik.

Op basis van de gekende gegevens blijkt een aanzienlijke trefkans naar archeologische sporen van bewoning en artisanale activiteiten vanaf de Romeinse periode maar voornamelijk voor de middeleeuwse periode. Bijkomende onderzoeksdaden zijn bijgevolg noodzakelijk.

2 Bibliografie

Agentschap Onroerend Erfgoed 2020

AGIV

DOV Vlaanderen

Geoportaal

Geopunt

Van Ranst, E. & Sys, C. 2000. Eenduidige legende voor de digitale bodemkaart van Vlaanderen. Universiteit Gent.

